



**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О.БОГОМОЛЬЦЯ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ  
ІНСТИТУТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

**МАТЕРІАЛИ**

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ  
«ІННОВАЦІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ:  
ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ»**

**14 жовтня 2024**

**КИЇВ 2024**

УДК 378.6.046-021.68:61]:001.895](06)

Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. 14 жовтня 2024р. м.Київ / Нац. мед. ун-т імені О. О. Богомольця, Навчально-науковий центр неперервної професійної освіти; уклад. та відп. за вип.: Л.В. Лимар. – Київ, 2024. – 145 с.

ОРГАНІЗАТОР:

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

**КУЧИН Юрій Леонідович**, ректор Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, член-кореспондент НАМНУ, доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургії, анестезіології та інтенсивної терапії Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, Заслужений лікар України, голова організаційного комітету.

**НАУМЕНКО Олександр Миколайович** – перший проректор з науково-педагогічної та післядипломної освіти, член-кореспондент НАМНУ, доктор медичних наук, професор, професор кафедри отоларингології Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, Заслужений лікар України, заступник голови організаційного комітету.

**ВЕЖНОВЕЦЬ Тетяна Андріївна** – директорка Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, доктор медичних наук, професор, професорка кафедри менеджменту Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, заступник голови організаційного комітету.

**СТУЧИНСЬКА Наталія Василівна** – зав.кафедри медичної та біологічної фізики та інформатики Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, докторка педагогічних наук, професорка, заступник голови організаційного комітету.

**ЛИМАР Леся Володимирівна** – директорка Навчально-наукового центру неперервної професійної освіти Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, кандидатка психологічних наук, доцентка, заступник голови організаційного комітету.

**КЕФЕЛІ-ЯНОВСЬКА Олена Ігорівна** – ст. викладач Навчально-наукового центру неперервної професійної освіти Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, кандидатка медичних наук, відповідальний секретар.

**ДУМЕНКО Тетяна Михайлівна** – асистентка Навчально-наукового центру неперервної професійної освіти Інституту післядипломної освіти Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, кандидатка медичних наук., відповідальний секретар.

Укладачі та відповідальні за випуск:

ЛИМАР Леся Володимирівна

©Л.В. ЛИМАР

**Тертична Н.**

*кандидат психологічних наук, доцент,*

*доцентка кафедри загальної і медичної психології,*

*Національний медичний університет імені О.О. Богомольця*

## **СКЛАДОВІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРАКТИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ**

Сьогодні система психологічної підготовки лікарів має конкретні завдання, які поставила повномасштабна війна. Формування психологічної готовності майбутнього лікаря до діяльності в умовах війни, опанування ним знаннями і навичками першої психологічної допомоги пацієнтам, складає важливу умову для кваліфікованого вирішення ним широкого спектру завдань, пов'язаних з лікувальним процесом та реабілітацією.

Психологічна компетентність лікаря сьогодні є ваговою складовою його фахової компетентності, оскільки травма війни так чи інакше торкнулася кожної людини. Крім того, слід зазначити, що для лікаря необхідним є оволодіння навичками окреслення індивідуально-психологічних відмінностей пацієнтів за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні і їх врахування при обранні засобів та методів медичної допомоги, а також навички співпраці в мультидисциплінарній бригаді медичних спеціалістів, що вимагає наявності медико-психологічних знань.

Важливим показником психологічної компетентності є наявність у лікаря певних рис та якостей особистості, що зумовлюють його потребу бути у спілкуванні з людьми та допомагати їм; вміння легко і швидко встановлювати контакти з пацієнтами, їх родичами та у професійному колективі; прагнення до партнерської взаємодії, участі у вирішенні спільних завдань.

Зауважимо, що основними компонентами психологічної компетентності є знання з теорії і практики загальної психології, психології особистості та медичної психології, вміння та навички прогнозування і передбачення результатів лікувальної взаємодії на основі побудови психологічного портрету пацієнта; вміння впливати на лікувальний процес, забезпечуючи його ефективний перебіг та одужання пацієнта, на основі розуміння біопсихосоціальної моделі.

Психологічна компетентність, з одного боку, передбачає високий ступінь емоційної включеності лікаря у процес комунікації (врахування емоційного стану пацієнта, емоційний вплив, створення емоційної атмосфери довіри, вміння розпізнавати емоційні стани, керувати ними тощо), а з іншого – вміння вибудовувати власні кордони та організовувати спілкування так, щоб не створювати передумови професійного вигорання. Психологічна компетентність лікаря виявляється в оволодінні стратегією не лише ведення клінічного інтерв'ю, але й пояснення процесу лікування та лікувальних процедур з урахуванням психологічного контексту.

Таким чином, психологічна компетентність лікаря визначається як цілісне психологічне утворення, професійна властивість, що виявляється в індивідуально-психологічних особливостях, поведінці та спілкуванні фахівця та реалізується у професійній спрямованості лікаря на взаємодію з пацієнтом, у емоційній виваженості та стійкості, що характеризує необхідний рівень саморегуляції, емпатійності, толерантності, загальної культури.

Водночас, психологічну компетентність, на наш погляд, слід розглядати ще у двох взаємопов'язаних контекстах: особистісному (внутрішньому), що реалізується у здатності лікаря до самопізнання, самоконтролю, саморозвитку та самореалізації та діяльнісному (зовнішньому), що виявляється у вмінні майбутнього фахівця ефективно застосовувати структуровану систему психологічних знань для побудови та налагодження процесу особистісної, соціальної й професійної взаємодії, вмінні орієнтуватися в соціальних ситуаціях, визначати особистісні особливості й емоційний стан пацієнтів, обирати адекватні способи лікування та реабілітації.

Як зазначає О.І. Бондарчук, психологічна компетентність повинна окреслюватися через призму її успішності, конструктивності її діяльності на основі ефективного застосування психологічних знань і вмінь для розв'язання завдань чи проблем, що стоять перед нею в системі «людина – людина» [1].

Запропонована нами інтерпретація психологічної компетентності лікаря дозволяє розглядати її як певну цілісну структуру, що дозволяє особистості успішно

включитися та реалізовуватися в обраному виді діяльності, та виділити наступні складові: мотиваційний компонент (реалізується у професійній спрямованості лікаря на взаємодію з пацієнтом, емпатійності, толерантності), особистісний компонент (реалізується у здатності лікаря до самопізнання, самоконтролю, саморозвитку та самореалізації) та поведінковий компонент (виражається в умінні ефективно вибудовувати процес особистісної, соціальної й професійної взаємодії, обирати адекватні способи лікування та реабілітації).

Враховуючи, що психологічна компетентність має фундаментальне значення для професії лікаря, доречно з'ясувати можливості та напрямки її формування на етапі додипломної освіти фахівця.

В зв'язку з цим нами були виділені наступні аспекти формування структурних складових психологічної компетентності лікаря на етапі додипломної підготовки.

По-перше, мова йде про формування особистості майбутнього лікаря розвитку його індивідуальності, його психологічних особливостей, в тому числі його навичок у побудові плану самопізнання та самореалізації [2].

Таким чином, процес формування особистості професіонала обумовлюється синтезом, з одного боку, можливостей, здібностей, активності особистості та значущих якостей, а з іншого – вимогами діяльності, що визначаються особливостями її змісту, засобів, умов організації. В основі цього синтезу і формується, власне, суб'єкт діяльності зі своєю позицією, професійними планами, стратегією поведінки, цілями та програмами дій, ставленням до результатів діяльності й іншими специфічними властивостями. На нашу думку, психологічна компетентність лікаря як суб'єкта продуктивної творчої праці може розглядатися не лише як фактор його власного саморозвитку та самореалізації, а й як чинник професіоналізації медичної галузі в цілому.

По-друге, значущим моментом в до дипломній професійній підготовці майбутнього лікаря є сформована адекватна модель успішної професійної діяльності. Студент повинен добре усвідомлювати, що для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці, лікар повинен мати не лише певні фахові

вміння та практичні навички, а й володіти системою психологічних знань, вмінь та навичок роботи з різними віковими групами пацієнтів, що мають травму війни та надання їм першої психологічної допомоги.

По-третє, питання пошуку способів, що дозволяють впливати на розвиток психологічної компетентності майбутнього лікаря, полягає ще й в тому, що, студенти-медики, не завжди правильно формують своє уявлення про професійні складові і не повністю усвідомлюють індивідуальні можливості свого професійного зростання, через технологічний підхід у до дипломній підготовці, що в основі своїй передбачає не стільки розвиток особистісно-професійних якостей фахівця, скільки фахове теоретизування навчального процесу. Тому, психологізація навчального процесу, на нашу думку, потребує уточнення змісту та психологічних умов активізації практичної діяльності студентів і актуалізації їх мотиваційних ресурсів за допомогою включення у навчальні програми різноманітних психологічних дисциплін, які сприятимуть підвищенню рівня професійної спрямованості і підготовленості до майбутньої професії та формування власної особистості.

Таким чином, професійна підготовка майбутнього лікаря, зважаючи на виклики, які поставила перед нашою країною війна, передбачає не лише збереження пріоритету практичного застосування фундаментальних медичних знань у практичній діяльності, а й підготовка та реалізація програми формування структурних складових психологічної компетентності лікаря на етапі додипломної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Науково-методичні засади формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій у системі післядипломної педагогічної освіти: наук.-метод. посібник / за наук. ред. О.І. Бондарчук. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 144 с.
2. Лазуренко О.О., Тертична Н.А. Компетентність як ціннісна орієнтація у професійній підготовці медичного психолога / О.О. Лазуренко, Н.А. Тертична /

Особистість та її історія: Збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції (16-17 листопада 2017 р.). – м. Ніжин. – С.103-105.